

derStandard.at: Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao: Sebastian Pumberger

derStandard.at: Kritika demonstranata koji se zalažu za dugotrajno rješenje jedinstvenog matičnog broja građana glasi: Kada se političari u Bosni aktiviraju, oni to čine kako bi ojačali vlastite pozicije. Da li ovi protesti nešto mijenjaju?

Valentin Inzko: Iznenaden sam koliko su političari neosjetljivi i koliko malo sluha imaju za proteste. Postoje političari koji smatraju da se protestima ništa ne postiže i da se njima samo gubi vrijeme. Oni bi barem iz nekog oportuniteta stvar trebali promatrati drukčije, a još bolje bi bilo ako bi to činili zbog sadržajnih razloga. Također se pitam nisu li to još uvijek posljedice komunističkog doba. Nakon totalitarnog režima mnogi nisu navikli da stanovništvo slobodno, mirno i demokratski demonstrira i dostojanstveno izražava svoje mišljenje.

derStandard.at: Postoji li neka promjena u strahovima stanovništva?

Valentin Inzko: Mislim da su se oni ljudi koji demonstriraju riješili svojih strahova. Osjećaju se oslobođeno. Pričao sam s tim ljudima, pa i one duge noći kada sam pregovarao kako bi se završila blokada Parlamenta. Tu se radi o gradskim ljudima, mladim, obrazovanim ljudima, ali i o starima, koji su jednostavno siti svega. Pitanje JMBG je bila ona dobro poznata kap koja je dovela do prelijevanja vode iz bureta.

Demonstracije su mirne. To je dobro za imidž Bosne i Hercegovine. U ovoj zemlji je bilo dosta krvoprolića, 100 000 mrtvih. Približava se 11. srpnja, Dan sjećanja na Srebrenicu, kada se opet pokapaju na stotine. Ljudima je toga dosta, kao što im je dosta i politike, i to su stavili do znanja. Mi smo se kao međunarodna zajednica čudili da je to trajalo toliko dugo.

derStandard.at: Jeste li i ranije očekivali proteste?

Valentin Inzko: O, da. U Bosni postoje ljudi koji žive od 80 EUR, to je najniža mirovina. Čak i ako tome dodamo nekih možda stotinjak EUR od rodbine npr. iz Austrije, to je još uvijek mizerno i daleko ispod granice siromaštva. Prehrambeni proizvodi su gotovo jednako skupi kao u Austriji. Iznenadenje za sve nas je da su toliko dugo izdržali – među ostalim i stoga što susjedne zemlje tako brzo koračaju naprijed. Dana 1. srpnja Hrvatska postaje članica EU, Srbija ubrzo dobija status kandidata, Crna Gora je tijekom pregovora provizorno završila dva poglavlja, u Albaniji su bili demokratski izbori – svi marširaju naprijed. Međutim, Bosna stagnira ili nazaduje u razvoju.

derStandard.at: U jednom od Vaših tekstova kritizirate kako su bosanski političari izgubili kontakt sa stanovništvom. Kako biste opisali to stanje?

Valentin Inzko: Bosna je drukčija od svih ostalih zemalja proširenja EU. Tamo su političari i stanovništvo imali isti stav, svi su željeli članstvo. Ovdje 80 i više posto stanovništva to želi, a političari se po tom pitanju ponašaju ambivalentno ili ne čine dovoljno kako bi tu želju ispunili. Ne vidimo da političare koji su trenutačno na vlasti Bruxelles na bilo koji način privlači. Bosna je zbog toga iznimka. Mi kao međunarodna zajednica bismo morali osmisliti neku novu strategiju.

derStandard.at: Kako bi ona izgledala?

Valentin Inzko: Postoje već neformalni prijedlozi, samo još nema odluka. Mora se bolje koordinirati i uvjetovati financijska potpora Bosni i Hercegovini. Potrebna je bolja koordinacija međunarodnih financijera. U oblasti poljoprivrede, na primjer, već je suspendirana prva isplata.

Razmišlja se i o tome da prijemi političara budu samo na najnižoj razini. Ako dakle neki ministar dođe u neku zemlju EU, bio bi dočekan samo od strane šefa nekog sektora. U diskusijama u Europskom parlamentu već se spominje i suspendiranje Bosne iz članstva Vijeća Europe.

derStandard.at: Koja bi bila dodatna opcija?

Valentin Inzko: Da se rokovi više ne produžavaju. Mi ne moramo stalno trčati za političarima. Postoje i razmišljanja da se uklone nositelji dužnosti, tj. da se ovdje opet upotrijebe tzv. bonske ovlasti. To je stvar koja se polako odvija, ali još nisu donesene konkretne odluke. Naravno da bih ja i sam mogao donijeti odluku, ali je bolje ako me u mom međunarodnom upravnom odboru pokriva 12 država.

derStandard.at: U kojoj mjeri je problem sa JMBG promijenio situaciju?

Valentin Inzko: Postoje neki novi pristupi i nečuvena frustracija unutar međunarodne zajednice. Ja sam četiri godine ovdje, ali trenutačno su veleposlanici i međunarodne organizacije toliko nezadovoljni ponašanjem političara, kao što to do sada još nije bio slučaj. Pitanje JMBG je dovelo do prelijevanja vode iz bureta.

derStandard.at: Jeste li razmišljali o tome da ovdje upotrijebite Vaše posebne ovlasti, takozvane bonske ovlasti?

Valentin Inzko: Razmišljao o tome jesam, ali filozofija međunarodne zajednice je trenutačno takva da se lokalnom procesu daje prednost. U Bosni se rat završio prije 18 godina. Vrijeme je da Bosna počne preuzimati sve više odgovornosti. Zbog toga lokalni proces ima prednost. Ali ako on ne urodi plodom, moglo bi se razmisliti o uporabi bonskih ovlasti. Ako sam maloprije kazao da frustracija još nikada nije bila veća, onda to znači da je i spremnost za upotrebu bonskih ovlasti veća nego do sada – ali odlučeno nije još ništa.

derStandard.at: Da se vratimo na odnos političara prema stanovništvu: Da li se on promijenio tijekom četiri godine Vašeg mandata?

Valentin Inzko: Ne, postao je gori. Ovdje je postojala jasna cenzura. Poslije rata smo 11 godina bili svjedoci fantastičnog razvoja. Nakon toga je došla faza samoodgovornosti i u biti bismo morali reći da od tada sve stagnira. Nisu prihvaćeni nikakvi veliki projekti, nisu stvorene institucije, nisu usvojeni važni zakoni. Stagnacija traje sedam godina, a u zadnje četiri godine je frustracija jasno porasla.

derStandard.at: Kako vidite razvoj u budućnosti? Da li će trenutačno političko rukovodstvo dovesti do približavanja EU?

Valentin Inzko: Ovo političko rukovodstvo će u tome uspjeti samo ako se radikalno promijeni. Uz aktualnu politiku ja ne vidim budućnost, ta politika nema više snage. To su stari šabloni, djelomice se kod tih šablona radi o nastavku konflikta iz 1992. do 1995. godine, ali uz inverziju Klauzevica: To je nastavak rata političkim i psihološkim sredstvima. Mnogi su zatočeni u teritorijalnim šablonama i ne razmišljaju o tome što bi se moglo kvalitativno učiniti sa zemljom.

derStandard.at: U kojoj mjeri ovdje kompleksna državna struktura igra ulogu?

Valentin Inzko: Ugovor iz Dayton je mirovni ugovor i kao takav je bio fantastičan. Ustav je prilog i svi su znali da ustav nije savršen. Što se tiče struktura potrebno je pronaći novi pristup. U Federaciji se sada započinje određena racionalizacija. Tu bi se mogle pronaći sinergije. Mogli bismo se pitati, da li je u svakom od deset kantona potreban ministar unutarnjih poslova ili kompletan parlament. Mogli bismo i razmisliti da li jedan veto može sve blokirati. Teoretski se trenutačno uvijek može uložiti veto.

Ali nismo još stigli toliko daleko. U stanovništvu postoji nezadovoljstvo zbog nefunkcioniranja državnih struktura. Ovdje postoji više od 140 ministara. Ako bi svaki od njih bio izvanredan menadžer za Bosnu, mogao bi i da ostane. Ako neko dobro radi, onda je to u redu, ali ako bismo u Austriji imali devet loših državnih poglavara, stanovništvo bi se isto pitalo da to nije možda preskupo.

derStandard.at: Da li bi međunarodna zajednica trebala voditi taj proces?

Valentin Inzko: Bolje bi bile lokalne institucije. U ustavnu reformu Federacije, o kojoj se sada raspravlja, uključeni su mnogi lokalni stručnjaci, proces se odvijao pod pokroviteljstvom američkog veleposlanstva. Ali, i sa najgorim ustavom se uz dobru volju može raditi.

derStandard.at: Koju ulogu igra korupcija u političkom sustavu Bosne i Hercegovine?

Valentin Inzko: Ona je gotovo kao zrak koji dišemo. Samo što zrak omogućava život, a korupcija ubija život,

društvo, državu. To je na žalost gotovo na čitavom Balkanu tako. Korupcija u Bosni je svuda prisutna: u školi, bolnici, na sveučilištima. I to na žalost u mjeri koju mi ne možemo ni zamisliti. Borba protiv korupcije je ovdje tek u fazi zaleta.

derStandard.at: Demonstranti zahtijevaju dugoročni zakon za reguliranje JMBG do 30. lipnja. Što Vi nakon toga očekujete?

Valentin Inzko: I ja to također želim. Je li to realistično ne znam. Trenutačno postoji privremeno rješenje do prosinca. Do tada se mogu izdavati JMBG. Međutim, demonstranti s druge strane žele stalno rješenje – i sigurno neće odustati. Demonstranti su fini ljudi koji samo žele koristiti svoje demokratsko pravo. Demokracija se ne dešava samo svake četiri godine, to su i ovdašnji ljudi shvatili. Samo političari, na žalost, još nisu.